

Expertní versus občanský přístup ke střídavé výchově; zkušenosti ze Dnů pro střídavou péči

Luboš Patera

Dobrý den, dámy a pánové,

je mi ctí, že i já mohu dnes před Vás předstoupit a přednést svůj příspěvek.

Můj příspěvek se také týká především situace v českých zemích, která se však nemusí zásadně odlišovat od reality slovenské.

Koho rozumím pod pojmem „expert“? – Je to ten, kdo se střídavou výchovou zabývá profesně (soudci, sociální pracovníci, manželští a jiní poradci a psychologové, soudní znalci, popř. sociologové).

Koho rozumím pod pojmem „občan“? – Je to ten, kdo střídavou výchovu zná jako rodič, prarodič, příbuzný, známý, nebo jen občan, který o střídavé výchově uvažuje v nějakých souvislostech, jde ale již také o mladé lidi, kteří mají vlastní dětskou zkušenost s výhradní péčí jednoho rodiče nebo s péčí střídavou.

Mají mít názory a přístupy expertů a občanů na střídavou výchovu stejnou váhu? Jistěže ano!

Proč? Protože experti mají sice bezpochyby teoretickou přípravu, vzdělání, profesní zázemí a pod., občané mají naproti tomu bezprostřední praktické zkušenosti a také „zdravý selský rozum“.

Dají se charakterizovat expertní a občanské postoje ke střídavé péči? Myslím, že ano a že je možné i určité zjednodušení, aniž by docházelo k nějakému zkreslování.

U českého expertního přístupu ke střídavé výchově lze vysledovat jistou a pochopitelnou rezervovanost, opatrnost, nejistotu, ale i bezradnost. Výstižně je takovýto postoj charakterizován ve zprávě vlády ČR o stavu lidských práv za rok 2008:

„Střídavá péče je u nás stále zatížena řadou mýtů a je k ní přístupováno rezervovaně. Liší se též názory psychologů na to, co je pro dítě nejlepší, zda stabilita jednoho domova či pravidelný styk s oběma rodiči.“

Jaký je naproti tomu postoj ke střídavé výchově občanský? Převládá zcela jednoznačně postoj a přístup pozitivní!

Ano, tzv. prostí čeští občané nemají sice odborné vzdělání ve věcech porozvodové výchovy, avšak mají každodenní osobní zkušenost, ať již bezprostřední nebo zprostředkovanou. A to jako rodi-

če, prarodiče, další příbuzní a známí, a nebo také třeba jako učitelé a učitelky, kteří přichází s dětmi rozvedených rodičů do styku.

Tato osobní zkušenost a zdravý selský rozum pak občanům umožňuje střídavou výchovu preferovat pro její pozitivita.

Můžete samozřejmě namítnout, že odborníci ve svých profesích nemohou mít nějaký naivní přístup, ale musí zodpovědně zvažovat i možná rizika střídavé výchovy.

Ano, samozřejmě, že bezpochyby existují konkrétní případy, kdy konkrétnímu dítěti střídavá péče neprospívá. S těmito dětmi se pak logicky experti setkávají a řeší jejich problémy.

Je to ovšem převažující výsledek střídavé výchovy? Tedy její nevhodnost? Myslím a jsem přesvědčen, že nikoliv, že převažují pozitivní zkušenosti a tyto že jsou většinové. Experti na řešení problémů se tím pádem ale nesetkávají s dětmi a jejich rodiči, kterým střídavá výchova vyhovuje. Z toho je pak zřejmé, že celkový – eufemicky řečeno „rezervovaný“ – postoj expertů ke střídavé výchově je logicky ovlivněn právě jejich profesní zkušeností, resp. profesním zaměřením na „řešení problémů“.

Naproti tomu postoje a názory „běžných občanů“ vychází z převládajících pozitivních zkušeností se střídavou péčí. To jsou ty jednotlivé konkrétní případy fungující střídavé výchovy, které se logicky k odborníkům nedostávají, protože pokud střídavá péče funguje a vyhovuje dětem i rodičům, není zde potřeba expertního „řešení problémů“.

Myslím si tedy, že by odborná sféra měla více naslouchat „běžným občanům“, kteří podávají o střídavé výchově zprávu pozitivní! A měla by zejména rodičům více důvěřovat, vždyť na výchovu svých dětí jsou vesměs nejlepšími odborníky právě rodiče. V zahraničí rodičům důvěřují, jak zde již bylo vícekrát zmíněno, a tato důvěra se vyplácí.

A samozřejmě, že experti by měli rodičům nabízet praktickou pomoc, nikoliv jen planě moralizovat nad jejich spory. Ano, takový přístup znamená i ubrání moci expertů nad životy spoluobčanů a jejich „snížení“ se k nim, skutečný zájem dětí to však zcela oprávněně vyžaduje.

V životě není nic jen černé nebo jen bílé. Pokud budou experti neustále zdůrazňovat, že v nějakém konkrétním případě se střídavá péče neosvědčila, bude se tak neustále ztěžovat a znemožňovat využití pozitiv, která by střídavá výchova mohla přinést mnoha jiným dětem a jejich rodinám.

Vždyť ani výlučná péče matek se mnohdy neosvědčuje, a přesto to není důvod k vyloučení této možnosti porozvodové výchovy. Ba dokonce je neustále zcela nepřírozeně preferována se všemi negativními společenskými důsledky a průvodními jevy.

Také mnohá pěstounská péče a mnohé adopce se neosvědčí, a přesto o jejich převažujících pozitivních nikdo nepochybuje.

Jestliže tedy ten který expert profesně řeší nějaký problém v konkrétním případě střídavé péče, není a nemůže to být důvod, aby tato varianta porozvodové výchovy byla předem zavrhována a zatracována.

Znovu opakuji: mezi občany a občankami – rád zdůrazňuji občankami – převládá zkušenost pozitivní. O tom podávají přímo hmatatelný důkaz propagační Dny pro střídavou péči, které jsme v posledních dvou letech připravili v některých českých městech a také na Slovensku v Bratislavě.

O co jde? Vždy na jeden den v určitém městě postavíme informační stánek a s lidmi na ulici diskutujeme o střídavé výchově, mohou si vzít nějaké informační materiály. Setkáváme se přitom s jednoznačně pozitivním ohlasem občanů a občanek. Jde o muže a ženy v rodičovském věku, lidi mladší i starší, ze všech sociálních vrstev. Jde i o děti a dospívající, kteří střídavou péči již zažívají a také vnímají její výhody. Potěšující jsou názory např. učitelek, které také ví, že střídavá výchova by mnoha dětem v jejich třídách prospěla.

Cituji jednu učitelku z Brna: *„Dětí rozvedených rodičů mám dnes ve třídě dvě třetiny, dříve jich bylo jen několik. Jsem pro střídavou péči.“*

Hmatatelným výsledkem propagačních Dnů pro střídavou péči jsou podpisy občanů a občanek pod petici na podporu střídavé péče. V devíti českých městech tuto petici podepsalo **2376 občanů**. Z toho bylo **1348 žen**, což je více než polovina!

Občané a občanky – zdůrazňuji: ženy ve vyšším počtu než muži! – si skutečně přejí, aby střídavá péče byla experty i státními orgány vnímána a přijímána jako reálná, nikoliv jen hypotetická a zcela výjimečná alternativa porozvodové výchovy. Podpisy pod peticí jsou v podstatě i průzkumem veřejného mínění.

Dalším dokladem o veřejném mínění je i anketa Střediska analýz a empirických průzkumů SANEP, která zjišťovala názor veřejnosti na střídavou výchovu. Anketní otázka zněla:

Jste pro to, aby po rozvodu nebo rozchodu rodičů byly děti vychovávány ve střídavé péči obou?

Celkem hlasovalo 5460 lidí a výsledky ankety byly následující:

ANO	48,7 %
NE	25,4 %
NEVÍM	25,9 %

Rozvodům a rozchodům rodičů se zabránit nedá, vždy je však možné dětem zajišťovat co možná nejvyšší podíl obou rodičů na jejich výchově, jako nezbytný předpoklad zdravého a přirozeného vývoje dětí i uchování zdraví celé společnosti. Mít stále oba rodiče, byť střídavě, je pro dítě vysoká životní hodnota.

A zde jsme u dalšího rozměru střídavé péče: Ano, jde o prostředek, jak udržet otce ve výchově dětí i po rozvodu a nebo je tam navrátit. Protože výchova dětí oběma rodiči je velice důležitá a dětem prospěšná, jak výstižně popsal i Dr. Bakalář v dnes předneseném příspěvku.

Střídavá péče je cestou přirozenou, je to skutečně a v tom nejlepším slova smyslu moderní způsob zajišťování vhodné porozvodové výchovy pro celé generace dětí!

Tuto skutečnost pochopili i v jiných zemích, jak jsme dnes také slyšeli. A čeští občané a občanky si přejí a dávají najevo i svými podpisy pod petici, aby také čeští experti střídavou péči přijali za svou.

Zdá se, že tyto skutečnosti již začíná chápat a ve svých rozhodnutích zohledňovat i český Ústavní soud, jehož předseda nedávno v rozhovoru pro televizi výslovně uvedl:

"V soudní judikatuře přetrvává taková pověra, že vhodnějším a lepším pro výchovu dětí zejména útlého věku je zásadně matka. Zákon a mezinárodní úmluvy však říkají něco jiného. Říkají: Oba rodiče mají stejná rodičovská práva, jsou si rovni. Není možné jednoho z nich, dokonce jen na základě pohlaví, preferovat."

Dámy a pánové, narodil jsem se jako Čechoslovák a jako Čechoslovák se stále cítím. O správnosti rozdělení Československa nejsem přesvědčen. Na druhou stranu vnímám jako pozitivní, že slovenská společnost je na rozdíl od české v něčem dynamičtější, je schopna snáze přijímat různé změny. To ve mně vzbuzuje naději, že i přijetí a praktické využívání střídavé péče o děti bude na Slovensku snazší, než v Čechách. Přeji vám v tom hodně úspěchů!

Závěrem si nemohu odpustit citovat krásná a moudrá slova herečky Bány Srencové, které pronesla ve filmu „Střídavka“. Nikoliv jako herečka, ale jako máma s pozitivní zkušeností se střídavou péčí: *„Nikdy není dost lidí, kteří vás mají rádi.“*

Milé dámy, vážení pánové, střídavá péče je velkou příležitostí, aby tato prostá životní pravda mohla být naplněna.

Děkuji vám za pozornost i pochopení.